O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
ABDULLA QODIRIY NOMIDAGI JIZZAX DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

"Tasdiqlayman"
Jizzax davlat pedagogika universiteti
rektori prof. Sh.S.Sharipov
____
"____" ________ 2022 yil

PEDAGOGIK AKMEOLOGIYA

FANINING O`QUV DASTURI
(2-kurs)

Bilim sohasi:	100000– Ta'lim
Ta'lim sohasi:	110000 – Ta'lim
Magistratura Mutaxassisligi:	70110101- Pedagogika nazariyasi va tarixi (faoliyat turlari bo'yicha)

Jizzax – 2022

1.	Fan/Modul kodi 351PMT04	O`quv yili 2022-2023	Semestr III	Kreditlar 4
	Fan/Modul kodi Tanlov fan	Ta`lim tili O`zbek		Haftadagi dars soatlari 4

2.

Pedagogik akmeologiya	Ham-masi	Jami auditoriya	Ma`ruza	Amaliy	Seminar	Mustaqil ta'lim
3-semestr	180	90	44	46	-	90
Jami	300	150	74	76		150

I. Fanning mazmuni -

Fanni o'qitishning maqsadi – mutaxassislarni akmelogiyaning predmeti va uning fanlar tizimida tutgan o'rni; akmeologik yondashuvlar va ularning metodologik tamoyillari; akmeologiyaning usullari; inson taraqqiyotining yosh davrlariga qaratilgan akmeologik yondashuvlari; amaliy akmeologiyaning ko'rinishlari; shaxsiy va kasbiy yuksalishlarni o'lchovchi miqdoriy va sifatiy baholash usullari; ta'lim tizimi rahbarligiga da'vogarning Karyerasini rejalashtirish shartlari kabi masalalar to'g'risida kompleks bilim berishdan iboratdir.

Fanning vazifasi – ongli faoliyat sub'ekti bo'lmish shaxsni turli faoliyat jarayonlarida, xususan, tanlagan kasb-kori, ixtisosligi doirasida o'z ijodiy salohiyatini to'la ochish va amalda namoyish etishiga bog'liq bo'lgan bilimlar, amaliy ko'nikmalar, malakalar, texnologiyalar bilan ta'minlash, tanishtirishdir.

Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.I. Fanning tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Akmelogiyaning predmeti va uning fanlar tizimida tutgan o'rni. (2 soat)

Akmeologiya tushunchasi va uning predmeti. Akmeologiyaning jamiyatshunoslik va insonshunoslik bilimlar tizimidagi o'rni. Akmeologik bilimlarning sotsiomadaniy konteksti. Akmeologik tadqiqotlar va ularni qayta ishlashga nisbatan ilmiy-metodologik yo'nalganlik. Akmeologiyaning jamiyatshunoslik bilan aloqasi. Insonshunoslik fanlari bilan akmeologiyaning o'zaro aloqasi. Professonal mahoratning oshishiga qaratilgan refleksiv-akmeologik yondashuvning tuzilishi.

2-mavzu.Akmeologiyaning vazifalari. (2 soat)

	Akmeologiyaning vazifalari. Inson taraqqiyotida katta yoshlilar bosqichiga o'tishini kompleks o'rganish. Kishilarning individlilik, shaxslilik va sub'ektiv jihatdan muvaffaqiyatli rivojlanishiga mikro- va makro akmening ta'siri. Insonning kasb egallashi jarayonini o'rganish.
3.	**3-Mavzu: Akmeologik yondashuvlar va ularning metodologik tamoyillari. (2 soat)** Akmeologiyaga bo'lgan umumiy va konkret metodologik yondashuvlar hamda tamoyillar. Ilmiy tadqiqotlarga nisbatan umummetodologik yondashuvlar (majmuaviy, tizimiy, sub'ektli). Ilmiy tadqiqotlarning umummetodologik tamoyillari (determinizm, taraqqiyot, gumanizm). Akmeologik tadqiqotlarning konkret metodologik tamoyillari (sub'ektning faoliyati, hayotiy faoliyat, salohiyatliligi va dolzarbligi, tezkor-texnologik, qayta aloqa). Taraqqiyot determinizmi tamoyili. Determinizmning mexanistik yo'nalishi. Determinatsiya tushunchasining akmeologik xususiyatlari. Taraqqiyot determinatsiyalarining tuzilmaviy turlari. **4-mavzu. Akmeologiyaning usullari. (2 soat)** Akmeologik tadqiqot usullari. Akmeologik eksperiment. Eksperiment – tadqiqot usuli sifatida. Eksperiment ko'rinishlari. Diagnostik usullar. Diagnostika usullarining umumiy tavsifi. Akmeologiyaning test usullari. Psixobiografik usul. Akmeologik ekspertiza. **5-mavzu.Akmeologik diagnostikaning mazmun va mohiyati. (2soat)** Diagnostikaning nazariy-metodologik va konseptual yondashuvlari. Akmeologik diagnostikani ob'ekti, predmeti va vazifalarining mohiyati. Diagnostik ko'rsatkichlar mazmuni. Akmeologik diagnostikaning asosiy metodologik tamoyillari. Diagnostikaning asosiy usullari va diagnostik tadqiqotlar ko'rinishlari. **6-mavzu:Individ, shaxs, sub'ekt faoliyati – insonni akmeologik o'rganish sifatida. (2 soat)** Individ – insonni akmeologik tushunchasi sifatida. Individ va individuallilik. Individuallilik tipologiyasi. Temperament. Nasliy belgilarning taqsimlanishi. SHaxsning akmeologik tushunchasi. SHaxsga nisbatan psixologik yondashuvlar. SHaxsga nisbatan akmeologik va psixologik yondashuvlarning o'zaro munosabati. SHaxs taraqqiyoti va ideal «cho'qqi» o'rtasidagi nisbati, uning haqiqiy holati va kamolot darajasi – shaxsning akmeologik modeli sifatida.
4.	Sub'yektning akmeologik tushunchasi. Psixologiya va akmeologiyadagi sub'ekt paradigmalari. Sub'ekt tushunchasi ahamiyati

	направленности. Монография. – М.: 1995. **Internet saytlari:** 1. **www.ziyonet.uz.** 2. **www.edu.uz.** 3. **www.google.uz.** 4. **www.gov.uz.**
9.	Fanning o`quv dasturi Jizzax davlat pedagogika universiteti Kengashining 202__ yil "___"_________dagi ____-sonli Kengash qarori bilan tasdiqlangan.
10.	**Fan/modul uchun ma`sullar:** Rahmatova F Pedagogika ta'limi nazariyasi kafedrasi mudiri, pedagogika fanlari bo`yicha falsafa doktori (PhD)dots
11.	**Taqrizchilar:** X. Hamzayev A.Qodiriy nomidagi JDPU Pedagogika va psixologiya fakulteti, Umumiy pedagogika kafedrasi o'qituvchisi pedagogika fanlari bo`yicha falsafa doktori (PhD) N.S.Qiyomov Samarqand davlat universiteti, Pedagogika kafedrasi professori, pedagogika fanlari doktori ,(DSc)

8.	**VIII. Foydalanilgan adabiyotlar ro`yxati**

Asosiy adabiyotlar

1. Ro'ziyeva D.I., Tolipov O'.Q. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – T.: INNOVATSIYA-ZIYO, 2019.

2. Xodjaev B. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – T.: Sano-Standart, 2017.

3. Деркач А.А. Акмеология. – М.: РАГС, 2004.

4. Деркач А.А. Методолого-прикладные основы акмеологических исследований. – М., 2000.

5. Гусева Н.Д. Акмеология профессиональной деятельности преподавателя высшей школы. – М., 2003.

6. Бакирова Г.Х. Психология развития и мотивации персонала: Учеб. пособие. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2009. – 439 с.

7. Гулбоев А.Т. Педагогик ташхис воситасида ўқитувчилар малакасини узлуксиз ошириш. – Т.: «Fan va texnologiya», 2009. – 112 б.

8. Общая акмеология: учебное пособие / Е.В. Селезнова; под общ. ред. А.А. Деркача. – М.: Изд-во РАГС, 2009. – 206 с.

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Mirziyoev Sh.M., Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O`zbekiston Respublikasi Vazirlar Maxkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag'ishlangan majlisdagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi/Xalq so'zi gazetasi.2017 yil, 16 yanvar,№11

2.Mirziyoyev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz. "O'zbekiston", 2017.

3.O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017yil, 6-son,70-modda.

4.Mirziyoyev SH.M. Qonun ustuvorligi - inson manfaatiarini ta'minlash taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. "O'zbekiston", 2017.

5. R.A.Mavlonova,D.Abdurahimova. Pedagogik mahorat. o'quv qo'llanma T:.Fan va texnologiya 2012-yil

6. Кузьмина Н.В. Предмет акмеологии. – Шуя: ШГПИ, 1995. – 23 с.

7.Ситников А.П. Акмеологический тренинг программно-целевой

haqidagi tortishuvlar. Akmeologiyada shaxsni o'rganishning asosiy yo'nalishlari. Sub'ektni aniqlashning akmeologik sifat va mezonlari.

7-mavzu: Inson taraqqiyotining yosh davrlariga qaratilgan akmeologik yondashuvlar. (2 soat)

Yosh davrlari taraqqiyotining nazariy tamoyillari. Insonning turli yosh davrlari rivojlanishining umumiy tavsifi. Bolalik davrining asosiy tavsifi. Maktabgacha yosh davrining asosiy tavsifi. Kichik maktab yoshi davrining asosiy tavsifi. O'smirlik va o'spirinlik davrlarining asosiy tavsifi. Ilk yoshlik davrining asosiy tavsifi. O'rta yoshlik davrining asosiy tavsifi. Katta yoshlilar va keksalik davrlarining asosiy tavsifi.

Voyaga yetganlik va yetuklik – insonning hayotiy faoliyatidagi muhim akmeologik pog'ona sifatida.

8-mavzu: Insonning taraqqiyot cho'qqisi (yoki uning «akme»si) va uning asosiy tavsifi. (2 soat)

«Akme» fenomeni va uning asosiy tavsifi. Inson kasbiy rivojlanishidagi «akme». Kasbiy rivojlanishdagi «akme» fenomenining mazmuni. Professional «akme»ning ko'rinishlari. Professional kompetentlilik va professionalizm ko'rsatkichlari nisbati professional «akme»ning asosiy mezoni sifatida. Professional «akme»ga erishish shartlari.

Inson hayotiy yo'li kotekstidagi «akme». Insonning hayotiy yo'lini o'rganishga qaratilgan yondashuvlar. Hayot yo'li tuzilmasi. SHaxs – hayot yo'li sub'yekti sifatida. SHaxs hayotdagi yuqori muvaffaqiyatli «akme».

Insonning individual yuksalishdagi «akme»si. Individuallilik tushunchasi. Autopsixologik kompetentlik mohiyati. Autopsixologik faoliyatning akmeologik komponentlari. SHaxs tipologiyalari va xarakteri. Psixologik muhofaza ko'rinishlari. Fikrlash uslublari tipologiyasi.

Jamoaviy professional faoliyat «akme»si. Ishchilar komandasi – jamoaviy «akme»ning ijtimoiy-psixologik maydoni sifatida.

Fidokorlik (vatanga sodiqlik, fuqarolik his-tuyg'usi) «akme»si. Jamiyatda shaxsni fuqaro sifatida shakllanishining dolzarb muammolari. «Fuqaro», «fuqarolik his-tuyg'usi», «vatanga sodiqlik» va «fidokorlik» tushunchalarining tarixiy-akmeologik tahlili. Fuqarolik tarbiyasi – davlat, jamiyat va shaxs qiziqishlari ko'zgusi sifatida. Fidokorlik va professionalizm. SHaxsni fuqaro sifatida shakllanishiga ta'sir ko'rsatuvchi akmeologik shart-sharoitlar va omillar.

9-mavzu: Amaliy akmeologiyaning ko'rinishlari. (2 soat)

Amaliy akmeologiyaning predmeti va vazifalari. Amaliy akmeologiya – akmeologik bilimlar tuzilmasi tarkibiy bo'lagi sifatida. Fundamental va amaliy akmeologiyaning metodologik asoslari. Akmeologiyani amaliy

sohalarga ajratish mezonlari.

Pedagogik akmeologiya. Pedagogik akmeologiyaning mohiyati. Pedagog professionalizmning mezon va darajalari. Pedagog professional kompetentligining ko'rinishlari. Pedagog akmeogrammasi. Pedagogning mehnat faoliyatidagi akmeologik texnologiyalar.

Akmeologik boshqaruv. Boshqaruv faoliyatining asosiy ma'nosi. Boshqaruv faoliyati xususiyatlari. Boshqaruv faoliyati darajalari va mezonlari. Boshqaruv qiyinlashishini tahlillashga nisbatan yo'riqlar. Boshqaruv faoliyatidagi mahoratlilik va ijodiylik. YUqori va oliy darajadagi professional boshqaruvchi xarakteriga xos bo'lgan shaxsiy sifatlar. Boshqaruvchining akmeogrammasi. Boshqaruvchi faoliyatidagi akmeologik texnologiyalar. Siyosiy akmeologiya. Siyosatdagi professionalizm muammolari. Siyosatning vujudga kelishi – professionalizmni shakllantiruvchi omil sifatida. Siyosiy faoliyatga nisbatan psixologik tayyorgarlik.Harbiy akmeologiya. Tibbiyot akmeologiyasi. Tibbiyot va akmeologiya. Tibbiyot akmeologiyasining mohiyati. Tibbiyot akmeologiyasi asosiy tushunchalari va kategoriyalari. Akmeologik jarayonlarning tibbiy ta'minlanlishi. Tibbiyot xodimlari professonal faoliyatining o'ziga xosligi hamda ularning zarariy kasbiy sifatlari.

Informatsion akmeologiya. Informatsion akmeologiya va uning jamiyatni axborotlashtirish jarayoni bilan bog'liqligi. Informatsion faoliyat ko'rinishlari. Informatsion faoliyatdagi professional kompetentlik mazmuni. Informatsion faoliyatda professionalizmga erishishning yo'llari.

Etnik akmeologiya. Etnik akmeologiyaning mazmuni. «Akme»ning etnoekologik aspekti. «Akme»ning etnopsixologik aspekti. «Akme»ning etnopolitik aspekti.

10-mavzu: Shaxsiy va kasbiy rivojlanishdagi akmeologik texnologiyalar mazmuni. (2 soat)

Texnologiyaning fan va amaliyot tizimida tutgan o'rni. «Texnologiya» fenomeni. «Psixotexnologiyalar» fenomenologiyasi. Akmeologik texnologiyalar mazmuni. Akmeotexnika.

11-mavzu: Shaxsiy va kasbiy yuksalishlarni o'lchovchi miqdoriy va sifatiy baholash usullari. (2 soat)

Shaxsiy va kasbiy yuksalishlarni o'lchovchi va baholovchi usullar. Miqdoriy va sifatiy o'lchovlar. Shaxsiy va kasbiy rivojlanishlarni o'lchovchi asosiy yo'nalishlar. Shaxsiy va kasbiy rivojlanishdagi ziddiyatlar. SHaxsiy va kasbiy yuksalishlar va uning monitoringi.

12-mavzu: Insonning shaxsiy va kasbiy rivojlanishini

o'tkaziladi.

6) **«Rezyume» usuli.** Kichik guruhlarda muammolar o'rganilib, tahlil qilinadi va xulosa yozma ifoda etiladi. Taqdimotda xulosa ko'rsatilmaydi, boshqa talabalarning taqdimotga nisbatan fikrlari hisobga olinib yangi xulosa shakllantiriladi va avvalgi yozma xulosa bilan taqqoslanadi.
7) **«Muammo» usuli**. Dastlab muammoli videolavha ko'rsatiladi. Kichik guruhlar namoyish vaqtida muammolarni qayd qilib borishadi. Keyin ularning echimlarni o'zaro almashishadi va tuzatish kiritishadi. Oxirida muammo bo'yicha jamoaning xulosasi shakllantiriladi.
8) **«Labirint» usuli**. O'qituvchi murakkab vaziyatni bayon qiladi va jamoa bo'lib undan chiqish yo'li topiladi. Keyin kichik guruhlarda boshqa muammoli vaziyatlar o'rganiladi va taqdimot o'tkaziladi.
9) **FSMU usuli**. Talabadan o'z fikrini quyidagi tartibda ifodalash talab qilinadi: F - fikrini bayon qilish; S – fikriga sabab ko'rsatish; M – sababni asoslovchi misol keltirish; U - fikrini umumlashtirish.
10) **«Muloqot» usuli**. Kichik guruhlarda alohida mavzular o'rganiladi va turli materiallar (video, foto, sxema, ilmiy dalillar) tayyorlanadi. Keyin kichik guruhlar o'rtasida muloqot bo'lib o'tadi. O'qituvchi kichik guruhlarning fikrlarini maqsadli yo'naltirib boradi va oxirida o'z munosabatini bildiradi.

Kreditlarni olish uchun talablar.

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to`g`ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish, joriy nazorat, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.

Joriy nazorat. Joriy nazorat semestr davomida seminar mashg'ulotlariga ajratilgan soatlar (juftlik) dan kelib chiqib umumiy 30 ball bilan baholanadi.

Jami seminar mashg'ulotlari bo'yicha o'zlashtirish natijalari 100 ballik tizimda 30 ball bilan baholanadi.

Oraliq nazoratlar. Oraliq nazoratlar semestr davomida ma'ruza mashg'ulotlari o'quv soatidan kelib chiqqan holda 1 marta o'tkaziladi. Oraliq nazorat 100 ballik tizimda 20 ball bilan baholanadi. Oraliq nazorat ishi tarkibida mustaqil ta'lim topshirig'i kiradi.

Oraliq va joriy nazorat uchun ajratilgan ballning 60% ini to'plagan talabalarga yakuniy nazorat topshirishga ruxsat beriladi.

Yakuniy nazorat

Yakuniy nazorat yozma shaklida o'tkaziladi. Talabaning yakuniy nazoratdagi o'zlashtirishi 100 ballik tizimda 50 ball bilan baholanadi va yakuniy nazorat uchun ajratilgan ballning 60% ini to'plagan talabalar fanni o'zlashtirgan hisoblanadi.

xatarlari. Talaba yangi qatordan S, W, O, T harflarini yozib yoniga ob'ektning mos sifatlarini yozib chiqadi.

- **"Baliq skeleti" sxemasi.** Bu organayzer tizimli, ijodiy, tahliliy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Balik skeletining bosh qismiga – mavzu, yuqori qismiga –muammolar, pastki qismiga – tasdiqlovchi dalillar yoziladi.

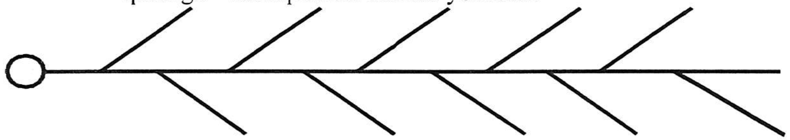

- **Aqliy hujum usuli.** Bu usul dars mavzusiga oid savolga javob topish maqsadida g'oyalarni jamlash va saralash uchun qo'llaniladi. Har bir talaba o'zining shaxsiy g'oyalarini ilgari suradi. Bosqichlari – muammoli vaziyat paydo qilish; yechimni topish uchun g'oya, fikr berish; yechimlar taqdimotini eshitish; yechimlarni solishtirish va tanlash; xulosa qilish.
- **Esse.** Bu mavzu bo'yicha cheklangan hajmda yoziladigan insho hisoblanadi. Esseda talaba o'quv materiali bo'yicha o'zining shaxsiy fikrini erkin ifoda etadi.

Interfaol o'qitish usullari (Activity)

Amaliy mashg'ulotlarda interfaol o'qitish usullari qo'llaniladi. Bu usullar talabalarda jamoada ishlash, kasbga oid mustaqil va tanqidiy fikrlash, muloqot madaniyati va xulosa chiqarish ko'nikmalarini shakllantiradi. Quyida fan xususiyatlariga xos ba'zi usullar bayon etilgan.

2) **«Tushunchalar tahlili» usuli**. Talabalar tushunchalarni dastlab yakka tarzda va keyin jamoada muhokama qilishadi. O'qituvchi jamoaning fikrini yo'naltirib turadi va oxirida ekranga atamalarning izohini chiqaradi. Talabalar o'z fikrlarini taqqoslashadi, baholashadi va bilimlarini mustahkamlashadi.
3) **«Zinama-zina» usuli**. Talabalar mavzu bo'yicha yakka tarzda fikrini grafik ifoda etishadi, keyin guruhda muhokama etishadi. Guruhlar taqdimoti o'tkaziladi va grafik materiallar doskaga mantiqiy pog'onalar tarzida ilib boriladi.
4) **"Charxpalak" usuli**. Kichik guruhlar o'z tarqatma materiallaridagi vazifani bajarib, charxpalak aylanishi bo'ylab bir- biriga uzatishadi, har bir guruh boshqalarning ishiga tuzatish kiritadi va oxirida o'zlariga qaytib keladi. Guruhlar o'z ishini tuzatishlar bilan takomillashtirgan holda taqdimot qilishadi.
5) **«Bumerang» usuli**. Talaba bajargan ishini avval o'z kichik guruhida, keyin boshqa kichik guruhda muhokama qiladi, so'ng yana o'z guruhiga qaytib kelib umumlashtiradi. Oxirida guruhlar taqdimoti

takomillashtiruvchi akmeologik texnologiyalarning asosiy ko'rinishlari. (2 soat)

O'qitish texnologiyalari. Ta'lim jarayonidagi akmeologik texnologiyalar. Ta'lim darajalari va bosqichlari. Ta'limning axborot texnologiyalari. Avtomatlashtirilgan ta'limiy majmualar va pedagogik tizimlar. Jadal avtomatlashtirilgan ta'limiy tizimlar. O'quv-ko'rgazmali qo'llanmalarni tayyorlashdagi kompyuter tizimlari.

Psixokonsultatsiya beruvchi texnologiyalar. Psixologik-akmeologik konsultatsiyalash tavsifining mohiyati. Mijoz talablari xususiyatlari. Psixologik-akmeologik konsultatsiyalashning strategiyalari. Konsultativ ishlar qabul qilish asoslari. Individual konsultatsiyalar seansi chizmasi.

Akmeologik xizmat yordamida insonni shaxsiy-kasbiy jihatdan yuksaltiruvchi akmeotexnologik ta'minot. Akmeologik xizmat – insonni shaxsiy-kasbiy yuksalishini ta'minlovchi shakl sifatida. Akmeologik xizmat maqsad va vazifalari tuzilmasi. Akmeologik xizmat faoliyati va fuksiyalarining yo'nalishlari. Akmeologik xizmatni texnologik ta'minlanganligi. Akmeolog – akmeologik xizmat faoliyatining sub'ekti sifatida.

Autopsixologik kompetentlikni rivojlantiruvchi texnologiyalar. Autopsixologik kompetentlikni rivojlantiruvchi akmeologik texnologiyalar. Autopsixologik kompetentlikni rivojlantiruvchi texnologik modul. Rivojlantiruvchi modulning namunaviy tuzilmasi. Autopsixologik trening guruhi rahbari xulqining o'ziga xos xususiyatlari. Treningni asosiy bosqichlari. Dastlabki bosqich – autopsixologik treningga tayyorgarlik bosqichi. Trening guruhlarini shakllantirish. Tashkiliy masalalar. Treningni o'tkazishni asosiy bosqichi.

13-mavzu: Karyerani rejalashtirish shartlari. (2 soat)

Karyeraning turlari va amalga oshirish bosqichlari. Karyeraning mazmuni va mohiyati. Professional (kasbiy) karyera. Tashkilot ichidagi karyera. Vertikal karyera. Gorizontal karyera. Markazga intiluvchan karyera. Karyeraning bosqichlari. F.Ismagilova tomonidan taklif etilgan «Rahbar karyerasining an'anaviy tasavvurlari» sxemasi. Karyerogramma ta'rifi. J.Golland bo'yicha «SHaxs tipologiyalari konsepsiyasi».

Karyeraning ta'lim tizimi sohasiga doir masalalari. 1-darajali karyera – boshqaruvchi. 2-darajali karyera – tadqiqotchi. 3-darajali karyera – o'qituvchi-uslubiyotchi. 4-darajali karyera – biznesmen. Ta'lim tizimiga daxldor karyera turini aniqlash.

Ta'lim tizimi boshqaruvchilari intiluvchanligini aniqlashda akmeogrammaning tutgan ahamiyati. Akmeogramma va akmeografik

yondashuv. Akmeologik tashxis. Firma yoki korxonalarda o'tkaziladigan akmeogramma tartiblari.

Karyerani tanlash, rejalashtirish va uni amalga oshirish shartlari. Karyerani tanlash. E.Klimov tipologiyasining mazmuni. Professonalning rivojlanish fazalari. Karyerani rejalashtirish. Karyera qilish shartlari.

14-mavzu. Akmeologik motivatsiya hamda kompetensiya ta'lim tizimi boshqaruvchisining ijtimoiy maqomi shakllanishini ilmiy asosi sifatida. (4 soat)

Akmeologik motivatsiya. Boshqaruvchi kadrlar akmeologik kompetentligini shakllanishiga ta'sir ko'rsatuvchi shaxs motivatsiyasining xususiyatlari. Kasb tanlash motivatsiyasi. Stabilizatsiya tizimi.

III.Amaliy mashg`ulotlari bo`yicha ko`rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada har bir akadem guruhga alohida o'tiladi. Mashg'ulotlar faol va interfaol usullar yordamida o'tiladi, «Keys-stadi» texnologiyasi ishlatiladi, Keyslar mazmuni o'qituvchi tomonidan belgilanadi. Ko'rgazmali materiallar va axborotlar multimedia qurilmalari yordamida uzatiladi.

Amaliy mashg`ulotda yangi pedagogik texnologiyalar yoki interaktiv usullardan foydalanish uchun imkoniyatlar katta bo`ladi. O`qituvchi darsga kirib tashkiliy ishlarni o`tkazadi, auditoriyani darsga tayyorgarligi yozish va o`cherish vositalarining mavjudligi hamda o`quvchilarning davomati aniqlanadi. Amaliy mashg`ulot darslarida savol-javoblar, diskussiyalar tashkil qilinadi, faol ishtirok etgan talabalar rag`batlantiradi.

Amaliy mashg`ulotda ko`proq talabalar guruhini bir nechta kichik guruhlarga ajratib o`qitishning aqliy hujum, bahs-munozara, suhbat metodlaridan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Bu metodlar talabalarni mavzu yuzasidan ko`proq mustaqil fikr yuritishga, o`z fikrini bayon etishga undaydi. Darsga bo`lgan qiziqishlarini oshirib, diqqatlarini jamlashga o`rgatadi. Bundan tashqari amaliy mashg`ulot so`ngida o`qituvchi har bir talabaning faoliyatini togri va xolisona baholashga erdishishi zarur. Shuningdek, baholarni e`lon qilib faol o`quvchilarning familiyalarini aytib rag`batlantirishi va aksincha passiv, nutqi rivojlanmagan yoki uyatchan talabalarga yengil tanbeh berishi ham muhim ahamiyatga ega.

Amaliy mashg`ulot darslarini dastur bo`yicha sifatli o`tilishini talabalar bilimining o`z vaqtida adolatli va xolisona baholanishini fandan ma`ruza olib boruvchi o`qituvchi muntazam nazorat qilib borishi shart. Shuningdek amaliyot o`qituvchisi bilan dastur bajarilishi uchun amaliy darslarda nimalarga alohida e`tabor qaratilishi, ma`ruzada mavzularni qaysi qismlari kam yoki ko`proq yoritilgani va boshqa o`quv-uslubiy masalalarda

6. **1) Ta`lim texnologiyalari va metodlari.**

Grafik organayzerlar

Grafik organayzerlar ma'ruza, amaliy va mustaqil ta`lim mashg'ulotlarida talabalar o'quv materiallarini samarali o'zlashtirishlari uchun joriy etiladi. Quyida ularning ba`zilari keltirilgan.

- **BBB jadvali.** Barcha ma'ruza darslarida qo'llaniladi. BBB usuli ("bilaman", "bilishni xohlayman", "bilib oldim") orqali talaba o'zini kuzatishi, o'qituvchi esa darsga baho berishi mumkin. Talaba dars boshida mavzu bo'yicha nimani bilishini (B1) va yana nimalarni bilishni xohlashini (B2) daftariga yozib qo'yadi. Dars so'ngida nimalarni bilib olganligini (B3) qayd qilib qo'yadi.
- **Insert usuli.** Bu usul matnni o'zlashtirishda qo'llaniladi. Talaba sahifa hoshiyasiga o'z belgilarini qo'yib ularga munosabat bildiradi. Masalan: "v" – zarur; "–" - xato; "+" - yangi; "!" – e'tibor qiling; "x" - ortiqcha; "*" - ko'chirish kerak; "?" – tushunarsiz va h.k.

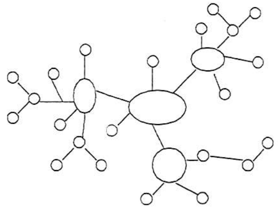

- *Klaster sxemasi*

Bu usul fikrni erkin bayon qilish uchun qo'llaniladi. Masalan. talaba o'tilgan mavzu bo'yicha klaster tuzishi mumkin. O'rtaga kalit so'z. tarmoqlarga unga bog'liq boshqa atamalar yoziladi. Ular ham o'z navbatida tarmoqlarga ajralishi mumkin.

Venn diagrammasi O'rganilayotgan ob'ektlarni taqqoslash, o'xshash va farqli jihatlarini topish, tahlil qilish uchun qo'llaniladi. Diagrammadagi doirachalar alohida ob'ektni, kesishmalar esa ularning o'xshash va bog'liq jihatlarini bildiradi. Talabadan ob'ektlarning alohida (1-3), o'zaro bog'liq (4-6) va umumiy (7) jihatlarini yozma ifodalab berish talab etiladi.

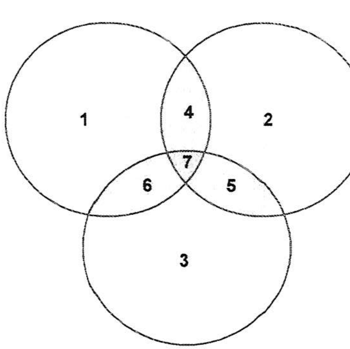

- **SWOT–tahlil.** Bu organayzer talabalarda tizimli fikrlash, taqqoslash, baholash, tahlil qilish, fikrni davom ettirish ko'nikmalarini rivojlantiradi. SWOT atamasi inglizcha so'zlarning qisqartmasi hisoblanadi: Strengths – ob'ektning kuchli jihatlari; Weakness – kuchsiz jihatlari; Opportunities – tashqi imkoniyatlari; Threats – tashqi xavf-

yondashuvlar hamda tamoyillar.

5. Akmeologik diagnostikaning mazmun va mohiyati.
6. Akmeologik eksperiment.
7. Individ – insonni akmeologik tushunchasi sifatida.
8. Insonning turli yosh davrlari rivojlanishining umumiy tavsifi.
9. Voyaga etganlik va etuklik – insonning hayotiy faoliyatidagi muhim akmeologik pog'ona sifatida.
10. Yaxlitlik va qaytarilmas o'ziga xoslik – kishilar va ular guruhining muhim xususiyati sifatida.
11. Pedagogik akmeologiya.
12. Akmeologik boshqaruv.
13. Siyosiy akmeologiya.
14. Tibbiyot akmeologiyasi.
15. Informatsion akmeologiya

V. Ta`lim natijalari/Kasbiy kompetensiyalar.

Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

ta'lim mashg`ulotlarida talabalar fan predmetiga oid bilimlarni o'zlashtirib borishlari yuzasidan olib boriladigan ishlarni maqsadga muvofiq tashkil etish va mustaqil ishlash metodikasi tufayli talabalar fandan mukammal bilim oladilar, pedagog kasbini egallash uchun jiddiy tayyorgarlikdan o'tadilar.

-ta'lim mashg`ulotlariga tayyorlanish jarayonida talabalar tavsiya qilingan adabiyot materiallarini qunt bilan o'rganib chiqishi, oliy ta'lim pedagogikasi muammolariga doir ma`ruza yoki referat tayyorlashi; amaliy topshiriqlarni bajarishi, rivojlanishi, yangilanish va modernizatsiya jarayonlari haqidagi ***bilimga***;

Talaba mavzuni tayyorlashda muayyan fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi:

-darslik va o'quv qo'llanmalar bo'yicha fan boblari va mavzularini o'rgana olish ***ko'nikmalariga;***

-tarqatma materiallar bo'yicha ma`ruzalar qismini o'zlashtirish;

-maxsus adabiyotlar bo'yicha fan bo'limlari yoki mavzular ustida ishlash;

talabaning o'quv- ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarish bilan bog`liq bo'lgan fanlarbo'limlari va mavzularni chuqur o'rganishi bildira olishni ***malakalariga ega bo'ladi***.

maslahatlashib fikrlashib turishlari lozim.

III.1. Amaliy mashg`uloti mavzulari

1-mavzu: Akmelogiyaning predmeti va uning fanlar tizimida tutgan o'rni. (2 soat)

Reja:

1. Akmeologiya tushunchasi va uning predmeti.
2. Akmeologiyaning jamiyatshunoslik va insonshunoslik bilimlar tizimidagi o'rni.
3. Akmeologiyaning jamiyatshunoslik bilan aloqasi.

2-mavzu: Akmeologik yondashuvlar va ularning metodologik tamoyillari. (2 soat)

Reja:

1. Akmeologiyaga bo'lgan umumiy va konkret metodologik yondashuvlar hamda tamoyillar.
2. Ilmiy tadqiqotlarga nisbatan umummetodologik yondashuvlar
3. Akmeologik tadqiqotlarning konkret metodologik tamoyillari

3-mavzu: Akmeologiyaning usullari. (2 soat)

Reja:

1. Akmeologik tadqiqot usullari
2. Akmeologik eksperiment
3. Eksperiment – tadqiqot usuli sifatida

4-mavzu: Individ, shaxs, sub'yekt faoliyati – insonni akmeologik o'rganish sifatida. (2 soat)

Reja:

1.Individ, shaxs, sub'ekt faoliyati

2.Inson akmeologik o'rganish sifatida

5-mavzu: Inson taraqqiyotining yosh davrlariga qaratilgan akmeologik yondashuvlar. (2 soat)

Reja:

1. Inson taraqqiyotining yosh davrlari
2. Inson taraqqiyotining yosh davrlariga qaratilgan akmeologik yondashuvlar

6-mavzu: Insonning taraqqiyot cho'qqisi (yoki uning «akme»si) va uning asosiy tavsifi. (2 soat)

Reja:

1. «Akme» fenomeni va uning asosiy tavsifi.
2. Inson kasbiy rivojlanishidagi «akme».
3. Kasbiy rivojlanishdagi «akme» fenomenining mazmuni

7-mavzu: Amaliy akmeologiyaning ko'rinishlari. (2 soat)

Reja:

1. Amaliy akmeologiyaning predmeti va vazifalari
2. Amaliy akmeologiya – akmeologik bilimlar tuzilmasi tarkibiy bo'lagi sifatida
3. Fundamental va amaliy akmeologiyaning metodologik asoslari.

8-mavzu: Amaliy akmeologiyaning predmeti va vazifalari. (2 soat)

Reja:

1. Amaliy akmeologiyaning predmeti
2. Amaliy akmeologiyaning vazifalari

9-mavzu: Shaxsiy va kasbiy rivojlanishdagi akmeologik texnologiyalar mazmuni. (2 soat)

Reja:

1. O'qitish texnologiyalari
2. Ta'lim jarayonidagi akmeologik texnologiyalar.
3. Ta'lim darajalari va bosqichlari

10-mavzu: Shaxsiy va kasbiy yuksalishlarni o'lchovchi miqdoriy va sifatiy baholash usullari. (2soat)

Reja:

1. Shaxsiy va kasbiy yuksalishlarni o'lchovchi miqdoriy baholash usullari.
2. Shaxsiy va kasbiy yuksalishlarni o'lchovchi sifatiy baholash usullari.

11-mavzu: Insonning shaxsiy va kasbiy rivojlanishini takomillashtiruvchi akmeologik texnologiyalarning asosiy ko'rinishlari. (2soat)

Reja:

1. Insonning shaxsiy va kasbiy rivojlanishi
2. Akmeologik texnologiyalarning asosiy ko'rinishlari

12-mavzu: Kattalar ta'limida karyerani rejalashtirish shartlari. (2soat)

Reja:

1. Kattalar ta'limi
2. Kattalar ta'limida Karyerani rejalashtirish

13-mavzu: Karyeraning turlari va amalga oshirish bosqichlari. (2soat)

Reja:

1. Karyeraning turlari va amalga oshirish bosqichlari
2. Karyeraning mazmuni va mohiyati.
3. Professional (kasbiy) Karyera

14-mavzu: Akmeologik motivatsiya hamda kompetensiya ta'lim tizimi boshqaruvchisining ijtimoiy maqomi shakllanishini ilmiy asosi sifatida. (2soat)

Reja:

1. Akmeologik motivatsiya
2. Akmeologik motivatsiya hamda kompetensiya

15-mavzu: Kasb tanlash motivatsiyasi

Reja:

1.Kasb tanlash
2.Kasb tanlash bosqichlari

IV.Mustaqil ta`lim va mustaqil ishlar.

Mustaqil ta'lim – muayyan fandan o'quv dasturida belgilangan hamda o'quvchi tomonidan o'zlashtirilishi lozim bo'lgan bilim, ko'nikma va malaka shakllantirishni, o'zlashtirish darajasini amalga oshiriladigan ta'lim shakllaridan bo'lib, o'qituvchi maslahati va tavsiyalari, bilimlar taqsimotiga tayyorgarligi asosida auditoriyadan tashqarida bajariladi.

Shuning uchun talabalarning mustaqil ta'lim olishlarini rejalashtirish, tashkil qilish va buning uchun barcha zaruriy shart-sharoitlami yaratish, dars mashg'ulotlarida talabalarni o'qitish bilan bir qatorda ulami ko'proq o'qishga o'rgatish, bilim olish yo'llarini ko'rsatish, mustaqil ta'lim olish uchun yo'llanma berish oliy ta'lim muassasasining asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi.

Talaba mustaqil ishi (TMI) - muayyan fandan o'quv dasturida belgilangan bilim, ko'nikma va malakaning ma'lum bir qismini talaba tomonidan fan o'qituvchisi maslahati va tavsiyalari asosida auditoriya va auditoriyadan tashqarida o'zlashtirilishiga yo'naltirilgan tizimli faoliyatdir.

IV.1. Mustaqil ta`lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Akmeologiya tushunchasi va uning predmeti.
2. Akmeologiyaning jamiyatshunoslik va insonshunoslik bilimlar tizimidagi o'rni.
3. Akmeologiyaning vazifalari.
4. Akmeologiyaga bo'lgan umumiy va konkret metodologik